

KS

Kommunesektorens framtidige utfordringer

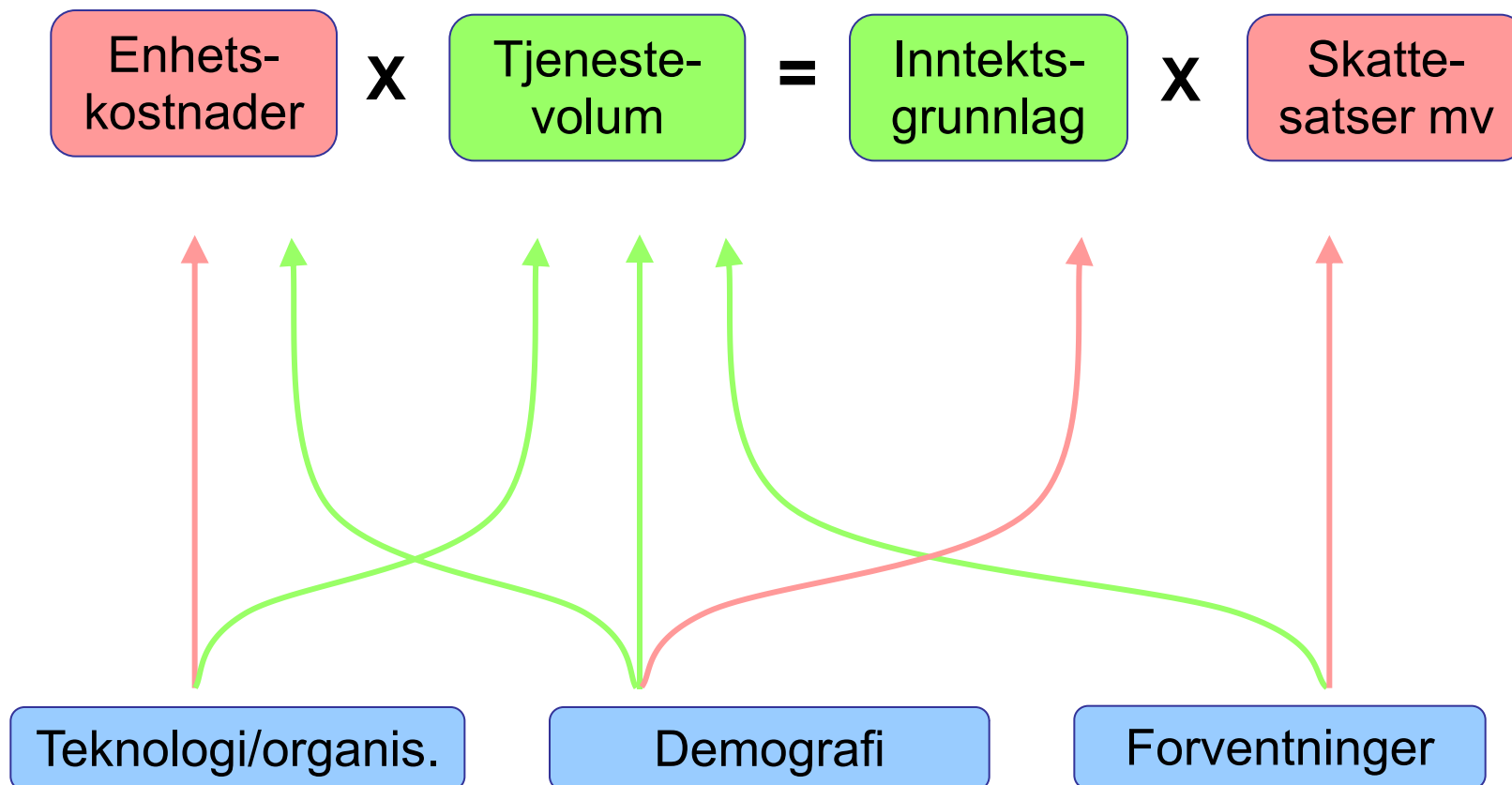
Helge Eide, TBU fagseminar Oslo, 8. desember 2010

Det bærekraftige økonomiske velferdssystem

Utgifter = Inntekter

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Enhets-} & & & & & & \\ \text{kostnader} & \times & \text{Tjeneste-} & = & \text{Inntekts-} & \times & \text{Skatte-} \\ & & \text{volum} & & \text{grunnlag} & & \text{satser mv} \end{array}$$

Bærekraftig velferd

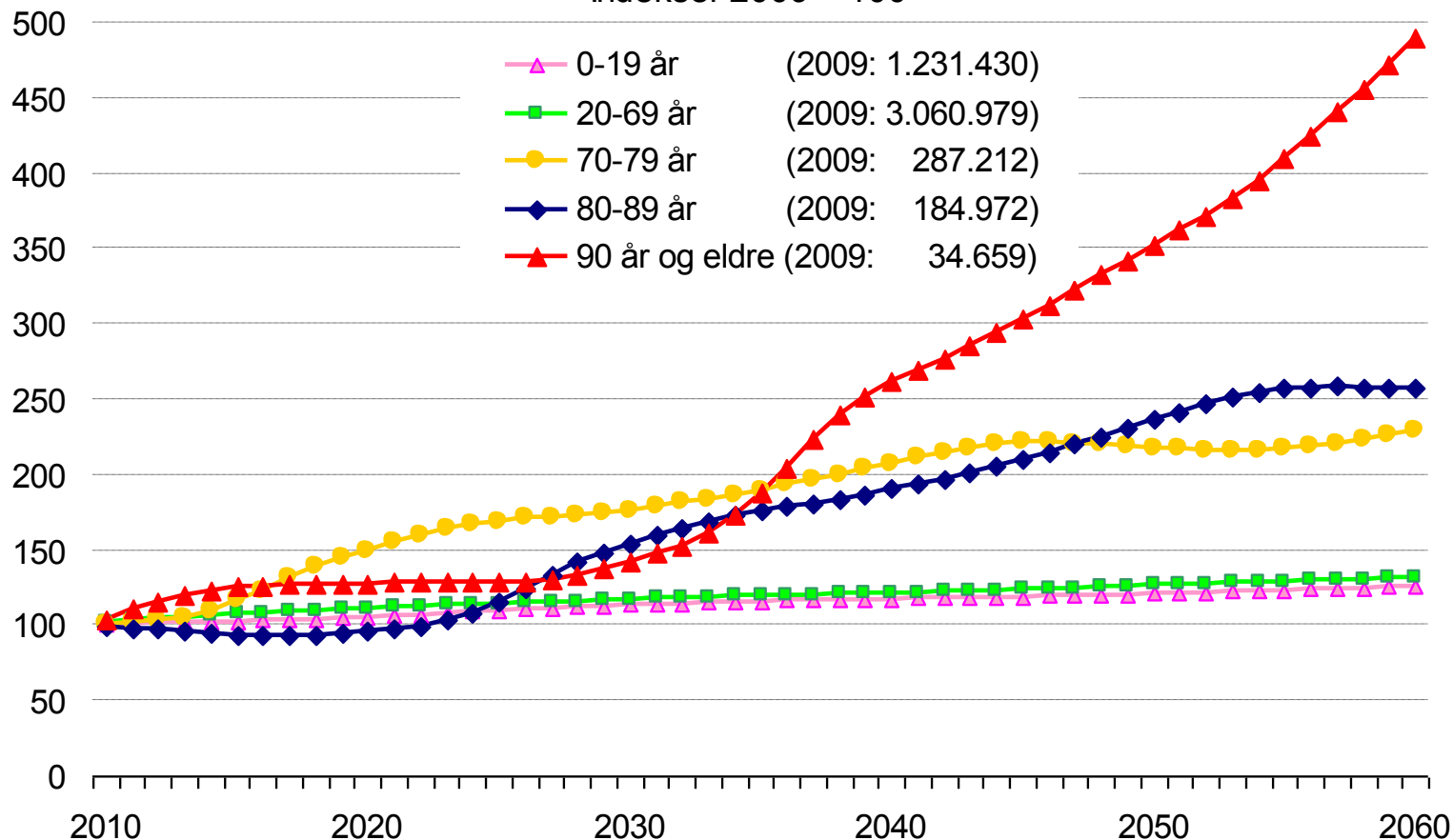

Driverne, og deres **positive** og **negative** effekter

Drivkrefter – demografi: Vi blir flere eldre

Forventet befolkningsutvikling

Indekser 2009 = 100

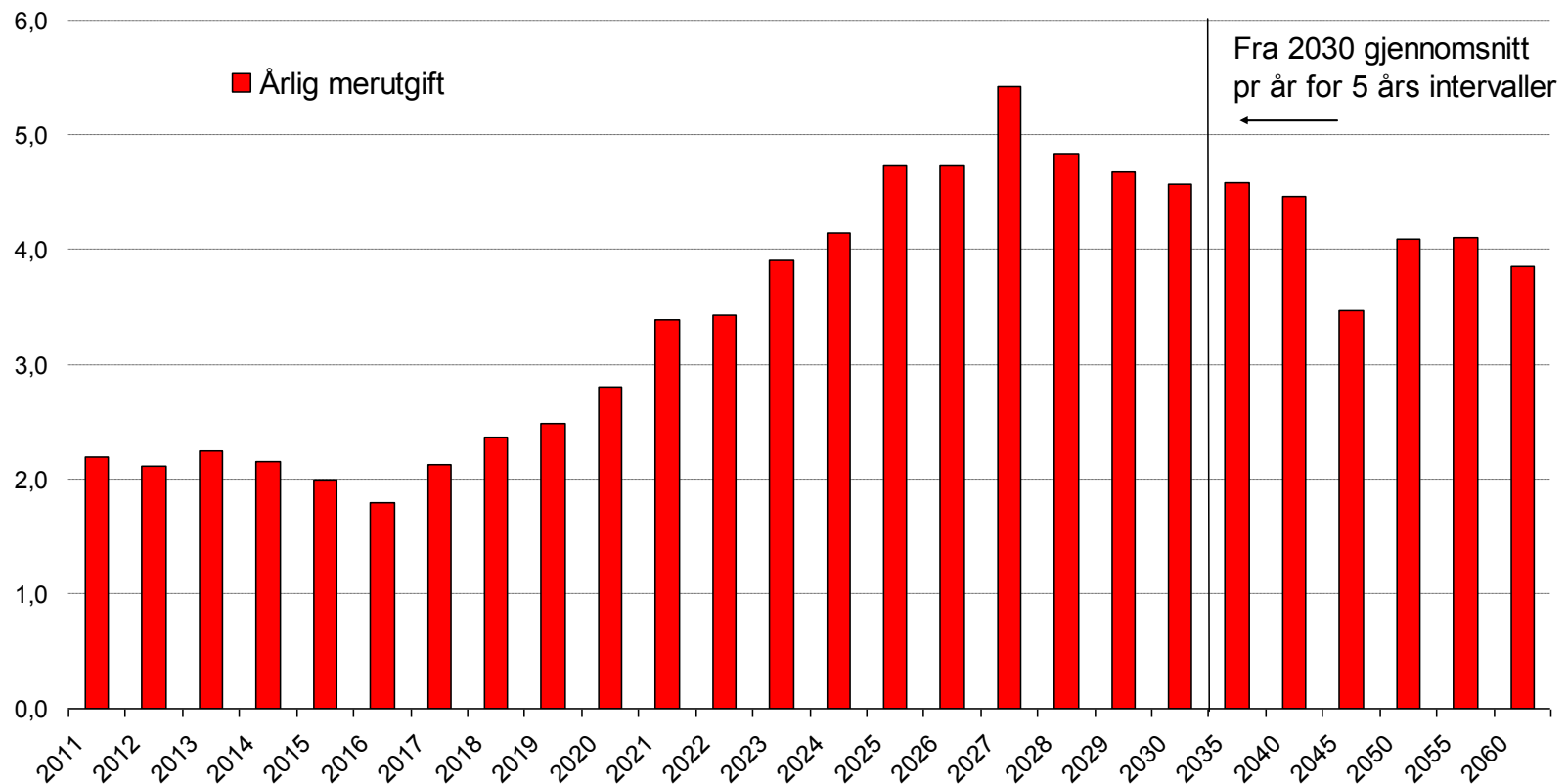

Kilde: SSB (MMMM-alternativet)

Årlig økning i utgifter pga demografi akselererer de neste 20 årene!

Årlig økte utgifter pga demografi, mrd 2009-kr

Samme metode som TBU, befolkningsfremskrivning altern. MMMM fra SSB

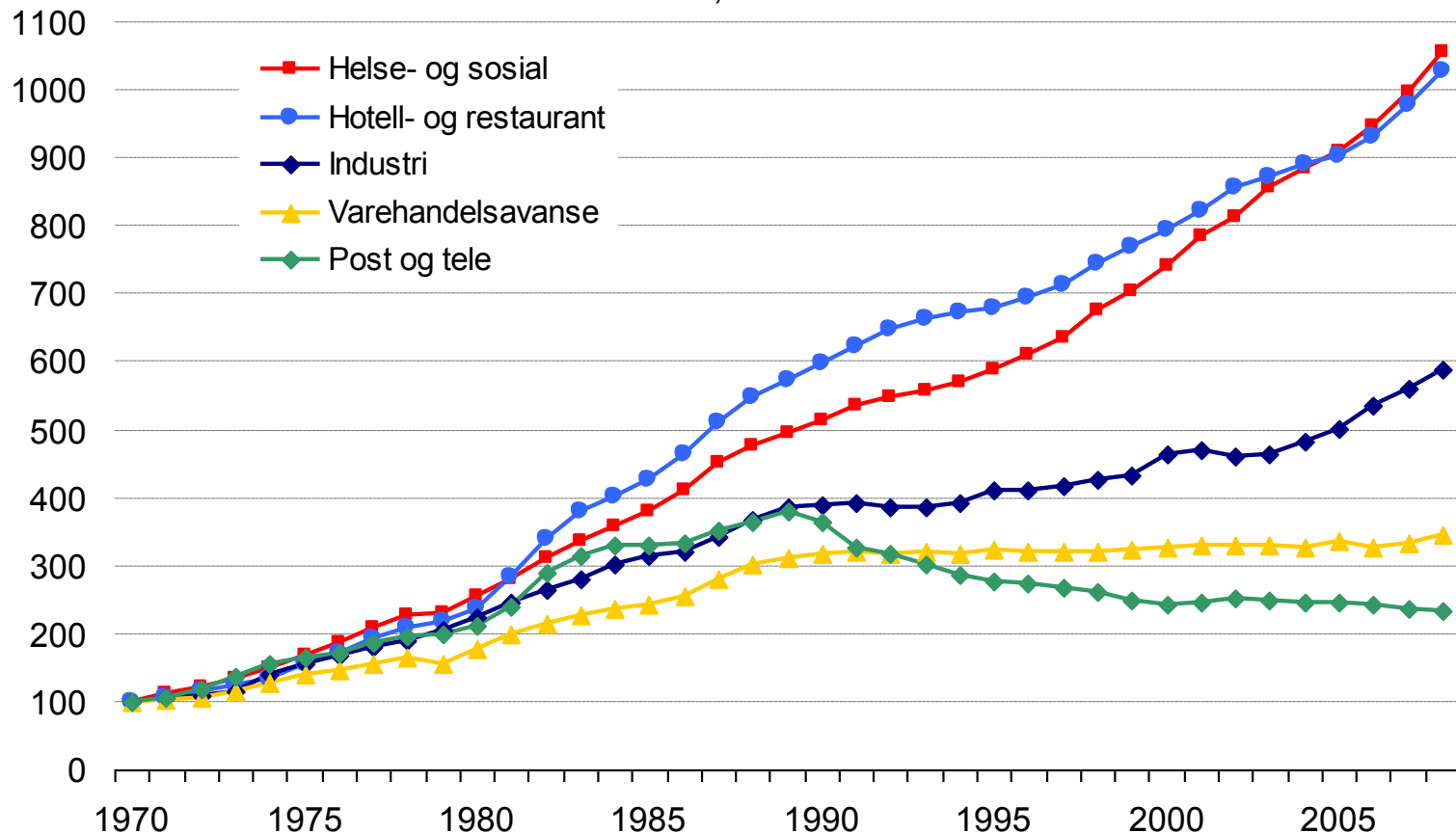
Gitt uendret standard og dekningsgrad!

Drivkrefter – teknologi mv:

Offentlig sektor har høy kostnadsvekst

Priser på ulike varer og tjenester

Indekser, 1972=100

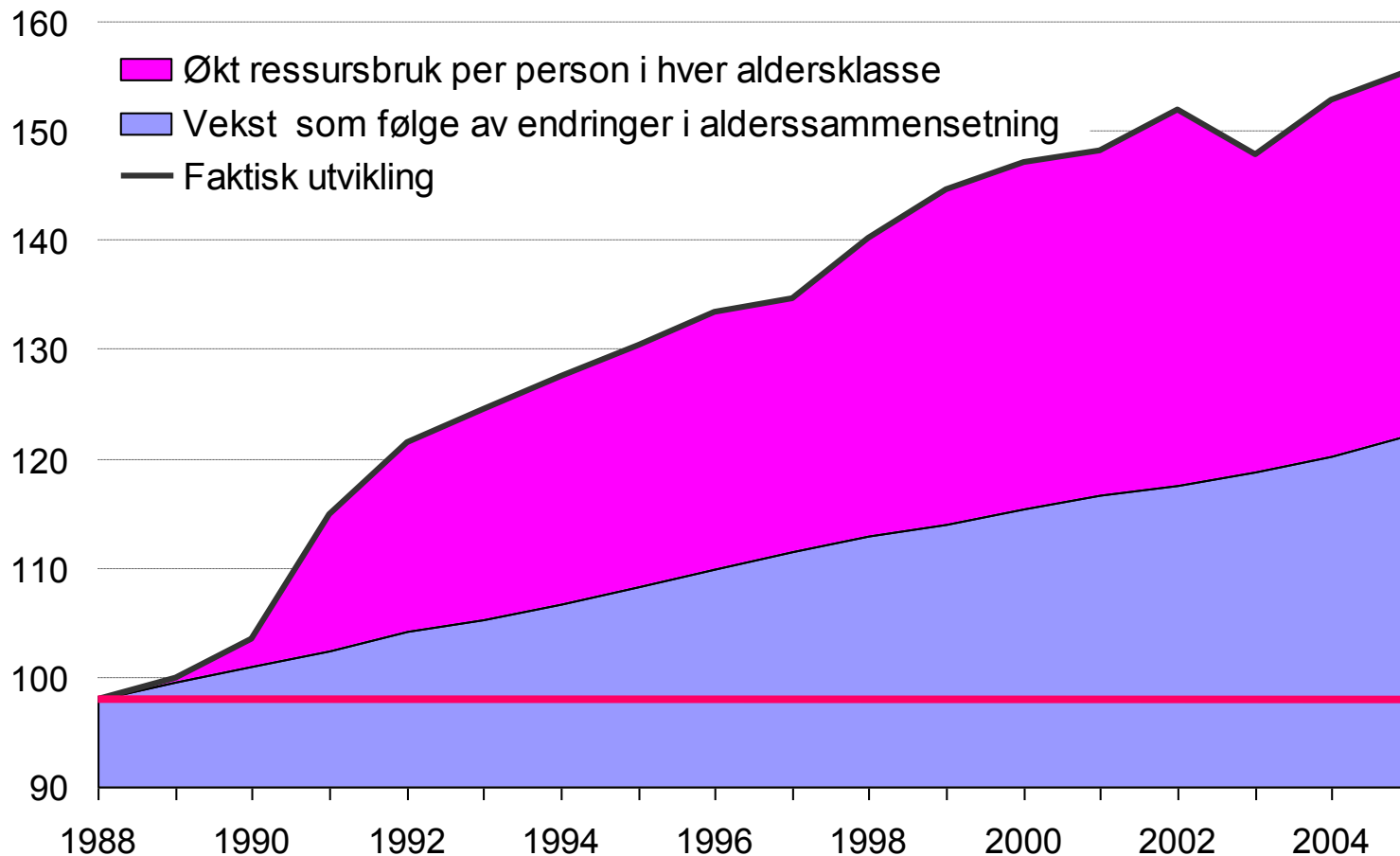

Kilde: SSB (Nasjonalregnskap)

Drivkrefter – forventinger: Vi ønsker økt standard og dekningsgrad

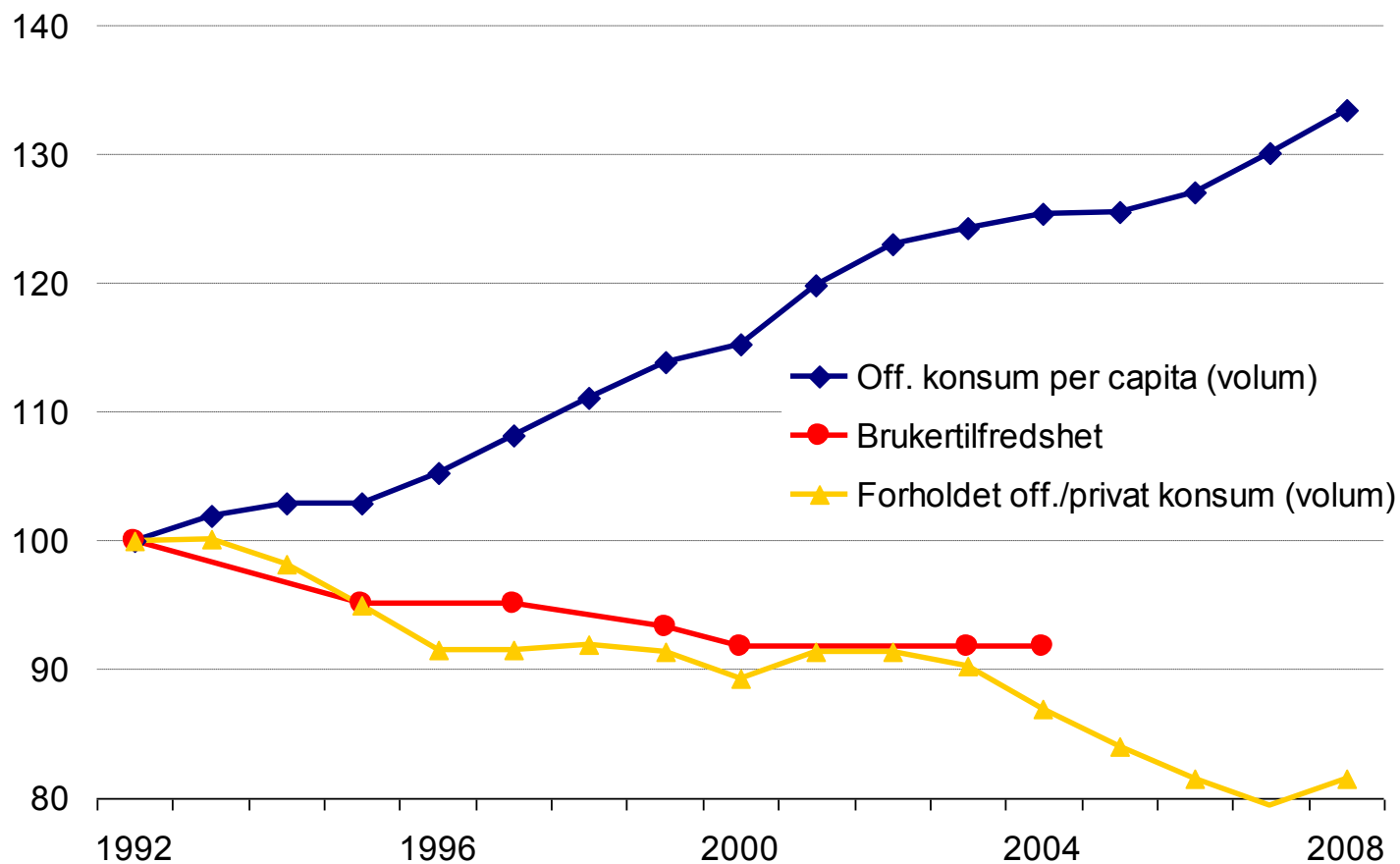
Ressursbruk i pleie og omsorg

Mill. timeverk

Vi blir rikere og forventer mer

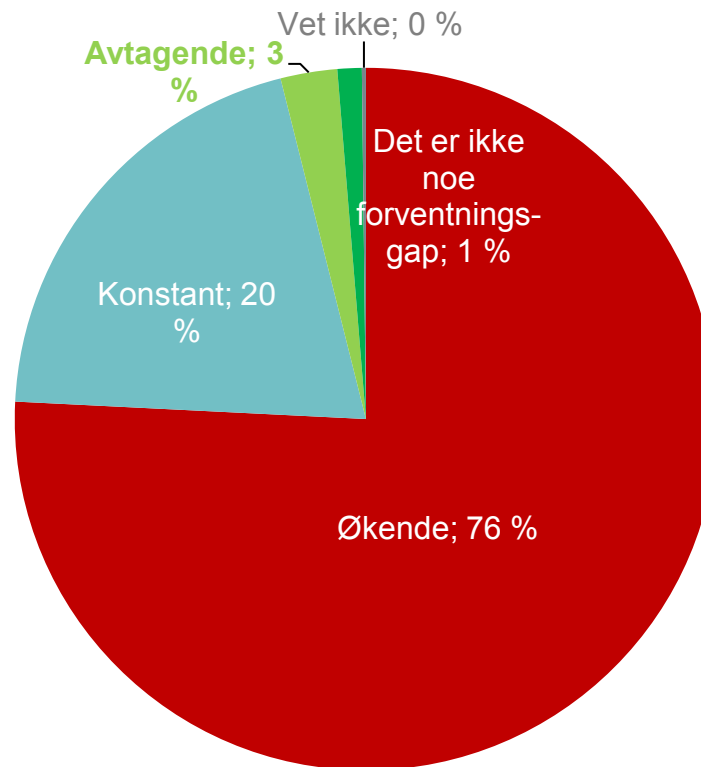
Off. tjenestetilbud og brukertilfredshet
Indekser 1992=100

Kilde: Nasjonalbudsjettet for 2007 og KS.

3 av 4 ordførere og rådmenn opplever at gapet mellom forventninger og kommuneøkonomien er økende

Opplever du at gapet mellom innbyggernes forventninger og hva kommuneøkonomien gir rom for har vært økende, konstant eller avtakende de siste årene?

Nesten 3 av 4 mener løfter fra sentrale politikere er viktigste årsak til gapet

Hva oppleves som viktigste årsak til gapet mellom innbyggernes forventninger og hva kommuneøkonomien gir rom for?

Kun stilt til de som oppgir at gapet mellom innbyggernes forventninger og hva kommuneøkonomien gir rom for har vært økende

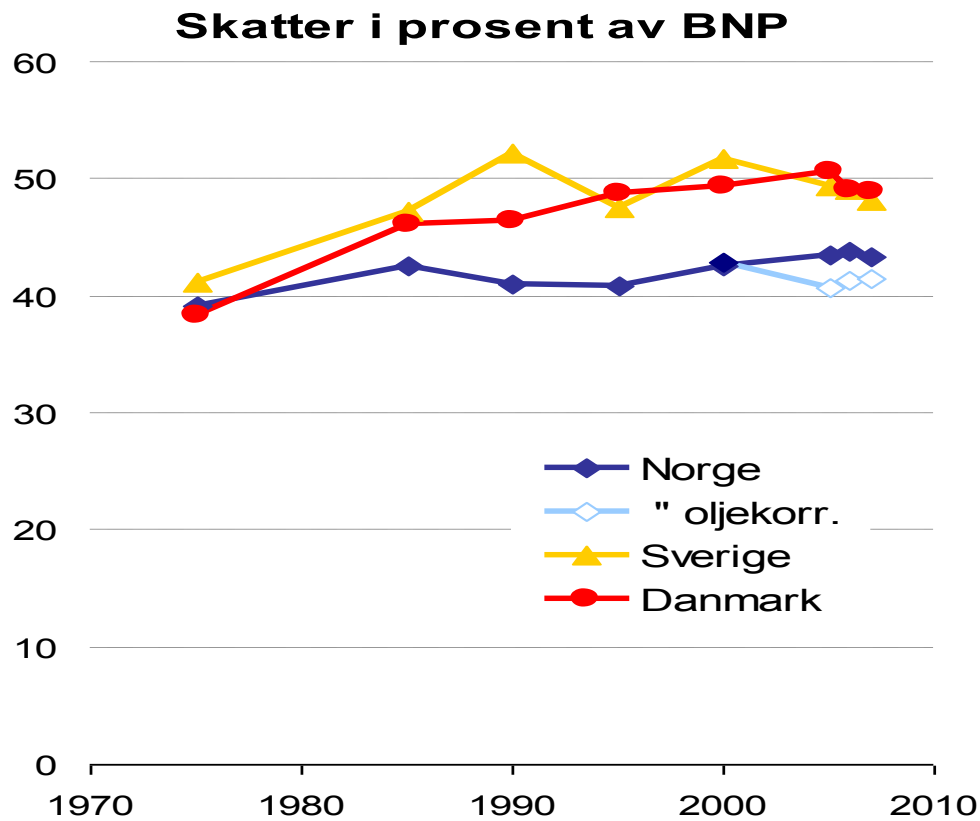

Forventningsgapet – sett fra kommunene

- ✓ Kommunesektoren
 - den største leverandøren av velferdstjenester, men pengene kommer fra staten
 - forventningene fra staten og innbyggerne er ofte større enn pengene som følger med
- ✓ Kommunesektorens oppgave å avstemme oppgaver mot ressurser – *til å foreta den reelle prioriteringen*
- ✓ *Det er kommunene som vil måtte kutte i tjenestene!*

"Easy fix" – øke skattene?

Kilde: SSB

Kilde: SSB

"Bare" å øke skattene?

Gjedrem vil ha eiendomsskatt

Sentralbanksjef Svein Gjedrem oppfordrer norske kommuner til å innføre skatt på boliger og hytter.

Margrethe Assev

Publisert: 14.05.09 10:14, Oppdatert: 14.05.09 10:32

ANNONSE

- Jeg vil på det sterkeste oppfordre til å ta i bruk eiendomsskatt på boliger og hytter. Det bidrar positivt i makroøkonomien.

Det sa sentralbanksjef Svein Svein Gjedrem på rådmannslandsmøtet til Kommunenes Sentralforbund (KS) onsdag denne uken, ifølge nettstedet til KS.

- Stå på. Det er et underbenyttet virkemiddel i dag, sa Gjedrem til rådmennene.

Ifølge Gjedrem låner kommunene og fylkeskommunnene mer penger, og utgiftene til renter og avdrag øker.

- Hold deg unna, Gjedrem

(VG Nett) Frps Per-Willy Amundsen reagerer kraftig på at sentralbanksjefen blander seg inn i politiske spørsmål ved at han anbefaler kommunene å maksimere eiendomsskatten.

Av Per Harald Borgen

- Dette er uryddig, sier Amundsen, som er nestleder i Kommunal- og forvaltningskomiteen på Stortinget.

I følge politikeren er det et stort skritt i feil retning at Norges sentralbanksjef Svein Gjedrem nå anbefaler kommunene å ta i bruk eiendomsskatten for å styrke økonomien.

- Her må Gjedrem få fingrene sine vekk. Det hører ikke hjemme at en sentralbanksjef uttaler seg om politiske spørsmål, sier Amundsen til VG Nett, og legger til:

- Særlig ikke i et så betent spørsmål som eiendomsskatten. Dette temaet kan jo avgjøre lokalvalg, sier Amundsen.

Han mener Gjedrem nå gjør situasjonen enda vanskeligere for kommuner som prøver å stå imot presset for å innføre eiendomsskatt.

”Easy fix” – økt brukerbetaling?

- ✓ Brukerne kan betale mer
 - øke brukerbetalingene slik at de etter hvert dekker en betydelig del av kostnadene
 - bruke markedsmekanismen mer aktivt
 - framtidens eldre vil ha god økonomi

- ✓ .. men neppe tilfeldig at høring om vederlagsforskriften lar vente på seg

” Easy fix” - Kommunesammenslåing?

NRK

Norge

06.12.2010

Her rammer eldrebølgen først

Om 20 år vil mer enn en tredel av den voksne befolkningen i mange småkommuner være 67 år eller eldre.

Foto: Colourbox.com

Eldrebølgen kommer til å ramme småkommuner først, og den kommer til å få store konsekvenser. Det viser beregninger fra Statistisk sentralbyrå.

HÅVARD GRØNLI GLEN IMRIE
havard.gronli@nrk.no glen.imrie@nrk.no

Publisert 25.11.2010 05:31. Oppdatert 25.11.2010 07:15.

Se en oversikt lenger ned i saken over hvilke kommuner eldrebølgen kommer til å treffe først.

I 93 småkommuner vil det om 20 år være slik at mer enn en tredel av den voksne befolkningen er alderspensjonister, 67 år eller eldre.

LES OGSÅ: Ser vi ned på de eldre?

LES OGSÅ: Kommunene får 1 milliard kroner mer

Alle er småkommuner

Alle de 93 kommunene som har en slik situasjon i 2030, er kommuner med under 6000 innbyggere. Dermed er det småkommunene som rammes hardest av eldrebølgen.

– **Veldig mange kommuner vil få en andel av befolkningen som er ikke-yrkesaktive. Det kommer til å bli en utfordring, sier Svein Oppegaard, direktør for arbeidslivspolitik i NHO.**

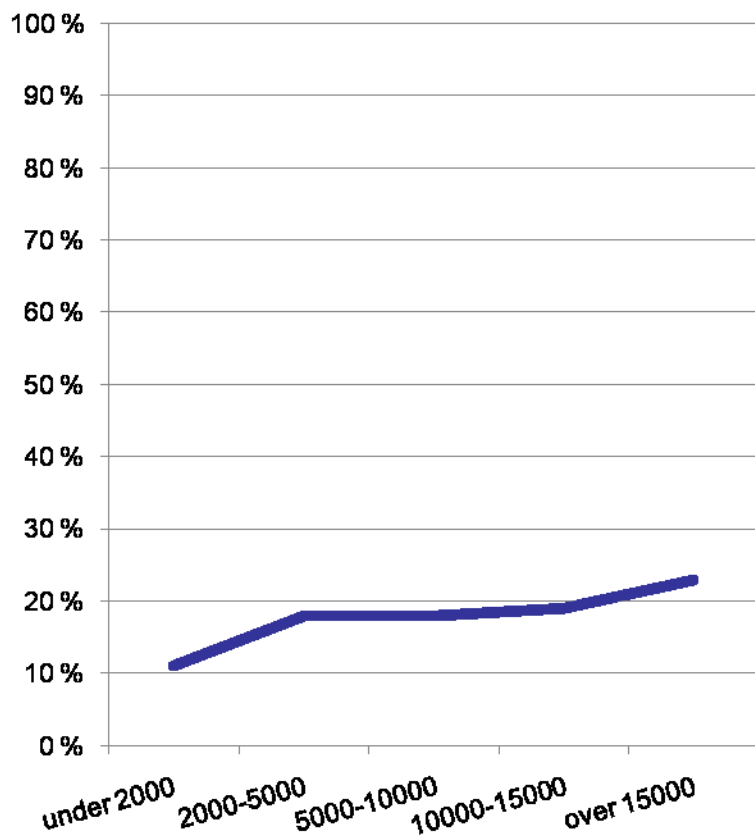
– De får ganske høye kostnader til en stor andel av befolkningen som trenger pleie, helse- og sosiale tiltak. Inntektsgrunnlaget for kommunen vil jo falle delvis bort når de mister arbeidsplasser som følger av at de heller ikke har yngre mennesker der, sier han.

- Flere innbyggere betyr bedre skattegrunnlag og høyere inntekter, og det betyr at det er flere til å finansiere de velferdsordninger som kommunene er nødt til å etablere, sier direktør for arbeidslivspolitik i NHO til NRK.

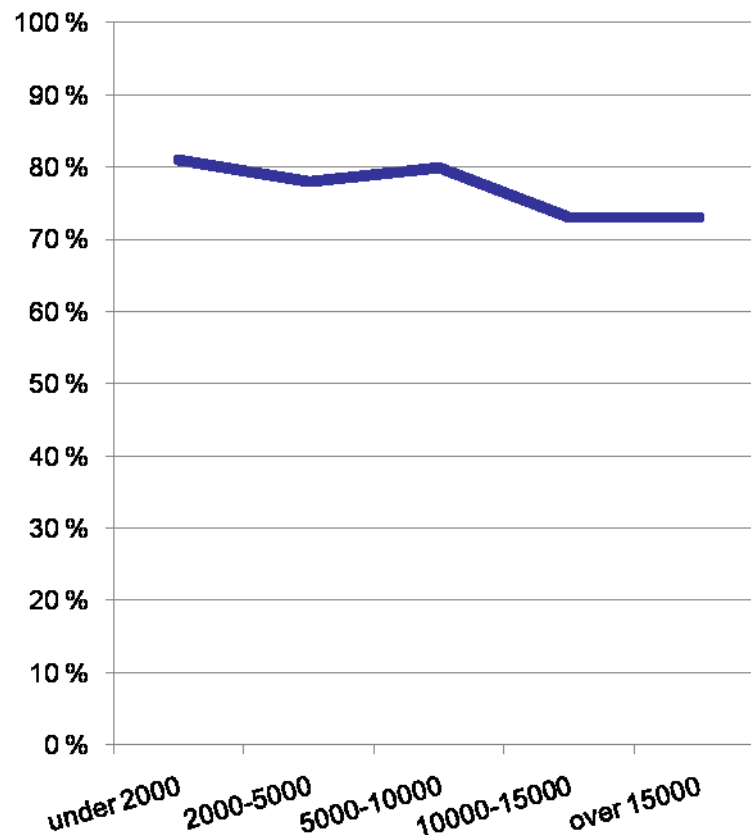
I hvilken grad mener du at kommunen din har forutsetninger for å løse de viktigste velferdsoppgavene?

Svar fra ordførere/rådmenn etter kommunestørrelse

I liten / nokså liten grad

I stor / nokså stor grad

kilde: KS/Perduco, spørreundersøkelse nov. 2010

Økte stordriftsfordeler i kommunesektoren

– hvor er potensialene?

- ✓ Administrasjon
 - Sentral- og sektoradministrasjon
- ✓ Pleie og omsorgstjenester
 - Institusjonsomsorg
- ✓ Undervisning og barnehager
 - Skoler og barnehager (moderat)
- ✓ Helse- og sosialtjenester
 - Legevakt, legetjeneste
- ✓ Kultur
 - kulturskole
- ✓ Tekniske tjenester
 - Vedlikeholdsanlegg vei og vvs
 - Kommunal planlegging

Kilde: Myrvold/Toresen: "Har kommunestørrelse noen betydning for effektivitet og kvalitet i kommunal tjenesteproduksjon, NIBR 2003

"Easy fix" - konkurranseutsetting?

or gevinst; fakta sparing i Bergen - Berg

Bergens Tidende
ker med stor gevinst; fakta rgen

Bergens Tidende - 24.09.2010 - Side:
orfatter: PAL ANDREAS MELAND - Em
Bergen kan spare 700 millioner kroner i r
frem til - Et åpenbart besligningsverk, m

NHO Service har regnet på hva Ber
å legge dem ut på anbud.

Resultatet av regnestykket er at
dersom man sammenligner dag
gjennomsnitt av de kjente priser

Benektet slagside
Dag Ekelberg, direktør for
er å spare på konkurrans
ønsker å selge sine tjen

- Dette er nøytrale tall
NHO benektet og
til brukerundersøk

- Vi er pragmatisk
- Dette viser r
finansbyrå i
Hennes fc
områder
rengjøring
ytterlige

Høle-vann er friskmeldt
SANDNES: Etter en ny runde med forurenset drillekvev på Høle, oppbevart kommunen og Mattilys nedtredd arbeidsløst om koking. Kjøden til forurenningen er fortsatt ikke funnet, men fyllge prøver tatt denne uken er vænnet ok å drikke. Vannet blir nå kjøret, UV-behandlet og ofte målt.

Korpsmusikanter likte Stormes
SANDNES: Lørdag og søndag arrangerte Sandnes skolekorpset sin årlige bandkonkurranse på Sandnes skole. Her er fra venstre Erik Aasenstad, Fredrik Solheim og Gunnar Folle. Alle tre spiller klarinetter i skolekorpset. Her beundrer de øjeblikkene av årets hovedinstruktør, Stanley Stormes. Guttene hadde ansvar i kafeen.

«Et tryggere uteliv»

SANDNES: Under denne overskriften har IODT i Sandnes invitert politikere folk fra arbeidsløst, politiet, kommunen og frivillige organisasjoner samt folk flest til diskusjon om tiltak som kan gi lyen et tryggere uteliv. Spisansen blir holdt på Sandnes Bygde tirsdag kveld.

- Sandnes kan spare 260 millioner

En analyse Sandnes Høyre har fått laget av NHO Services viser at det er flere titalls millioner å spare dersom bare 20 prosent av kommunale tjenester blir konkurranseutsatt.

POLITIKK

SAKEN

19. oktober legger rådmannen fram forslag til økonomiske disposisjoner de neste fire år (akuratplanen). Det er vernet økonomiske kuttforslag, og partiene er på jakt etter nye initiativer.

Sandnes har 265 sykehjemsplasser. Disse koster kommunen 276 millioner kroner i året i drift. Med NHO Services bergning av beste praksis kan summen reduseres til 167 millioner kroner ved å konkurranseutsette driften (se tabell). Uttrykket beste praksis er et gjennomslutt av de kjente priser/produktivitets som er oppnådd gjennom anbudskonkurranser det siste året eller dersom kommunen har offentliggjort egne tall. Dermed kommer NHO Service fram til en total besparelse på 260 millioner kroner årlig.

- Det er blant annet de svært dyre omsorgsplassene Sandnes operer med som gir det store besparelsen, sier direktør i NHO Service Dag Ekelberg. - I Oslo koster en kommunalt drevet sykehjemsplass 629.000 kroner, sier han. I Sandnes koster en sykehjemsplass 813.000 kroner, ifølge opp-

gitte tall i Kostra fra 2008. Det har senere kommet fram at de tallene kommunen har oppgitt er for høye.

SAMME ANSLÅT ANSARTE: - Konkurslospen på analysen mi bety en besparelse på flere hundre ansatte?

- Nei. Anslått ansatte blir vanligvis like mange, og det er regler for virksomhetsoverdragelser som verner om ansatte. Det er ikke vår oppgave å se på kommunal sysselsetting, og lavere bemanning er ikke et mål. Men nå snakker til og med Erik Solheim (SV) om at en må få større produktivitet i eldresektoren, og svært mye kan spares på effektivisering, sier Ekelberg. NHO Services mener lavere kostnader oppnås blant annet ved:

- Endret sammensetning av bemanning
- Strikere fokus på ledelse
- Flere organisasjoner
- Løpende kostnads- og kvalitetsmønstering
- Stor grad av delegering. Kvaliteten skal imidlertid ligge på samme nivå som i dag.

ET NYTT SYKEHJEM: Dersom en omgår besparelsene i konkrete tiltak, betyr det, ifølge rapporten: ■ 169 sykehjemsplasser

Plasert/brukere	Kommune	Beste praksis
Sykehjemsplasser	265	276 mill. 187 mill.
Heldøgns omsorgsboliger	281	126 mill. 112 mill.
Hjemmesykepleie	881	148 mill. 106 mill.
Praktisk bistand	313	12 mill. 9 mill.
Hjemmesykepleie og praktisk bistand	457	69 mill. 49 mill.
Brukersdyrt personlig assistent (BPA)	23	13 mill. 12 mill.
Tal helse- og omsorg	2220	644 455 mill.
Bt areal m²		
Renhold	323.355	67 mill. 55 mill.
Foalvning, drift og vedlikehold off. bygg (FDV)	323.355	541 mill. 468 mill.
Tal omsorg, renhold og FDV		1.252 mill. 977 mill.

KONKURRANSEUTSETT: I 2005 vant det kommunale Omsorg Nord Byggen anbudet om i eksempel på hvordan en kan spare penger.

- 32 omsorgsboliger
- 339 brukere av hjemmesykepleie
- 113 brukere av praktisk bistand
- 171 brukere som får en kombinasjon av hjemmesykepleie og praktisk bistand og
- 2 nye brukere med BPA.

VALGKAMPANJE: - Vi har fått laget analysen for å få konkrete tall bak våre forslag i Høyres program, sier Thor Magne Seland, leder i Sandnes Høyre. - Vi mener konkurranseutset-

Nijkamp (Krf) og Wirak (Ap) er skeptiske til tallene

Helene Andreassen viser

er jeg mer skeptisk til, sier hun. Omslag i forrige uke beskrev Aftenbladet et ønske fra prostest og andre av kirkenes ansatte om kirke på Lundehaugen bygget i kombinasjon med et bo- og aktivitetssenter. - Det var et glitrende forslag, sier Nijkamp.

FEIL TALL: Nijkamp mener NHO analysen bygger på uriktige tall: - Private, kommersielle institusjoner har ofte helt andre pensjonsordninger enn institusjoner med offentlig tjenestepensjon.

KRF: Signe Nijkamp.

sykepleiere har krevt offentlig pensjonsordning, og jeg frykter kommer i seg, det betyr færre sykepleiere og dårligere vilkår for de ansatte, sier hun. - Nei, kommunen vant anbudet om Byggen, var det fordi vi satte krav om samme pensjonsordning som de andre. Derfor kunne ikke de private konkurrere, sier hun. Nijkamp frykter også at pri-

vate, kommersielle tjenester blir dyrere for brukere.

ÅPEN FOR ANBUD: Leder i Sandnes Arbeiderparti, Stanley Wirak, sier politikerne har bedt om en etterkalkulasjon på Byggen for å se effekten av driftet. - Vi er ikke prinsipielt imot konkurranseutsetting, og kan gjerne ha anbud på driften, men vi mener kommunen skal styre og sette krav, slik at en vet hva som forventes av kvalitet. - Å spare et så stort beløp som 260 årlige millioner årlig, er ikke

AP: Stanley Wirak.

ommune kan spare 192 millioner kroner

Sarpsborg kommune kan spare 192 millioner kroner

11.10

ntmunevalget i 2011 oppmuntrer NHO partiene i Sarpsborg til å tivitetsstatistikk som kan spare kommunen for opp til 192 millioner kroner

entliggjort en ressurs- og effektivitetsanalyse av kommunale helse- og omsorgstjenester i Sarpsborg. De egne tall (KOSTRA) og NHO Service sine medlemsbedrifters tall kan frilgøres i Sarpsborg kommune ved å følge det NHO Service har sendt inn til kommunen.

Noklebye Evensen ber partiene om å ta stilling til tiltakene som vurderer innenfor pleie- og omsorg, renhold og helse. De aller fleste Østfold-kommunene sliter økonomisk. Vi tror det er viktig å ta innover seg funnene i rapporten til 192 millioner og på den måten forbedre arbeidsprogrammene forut for valget", sier den

se- og omsorgstjenester, renhold og

Økt fleksibilitet i arbeidstidsordninger

- ✓ Populært – og dyrt: økt grunnbemanning
- ✓ Upopulært (sentralt) – men virkningsfullt:
 - flytte fordeling av arbeidstid fra hverdag til helg

	Andel sysselsatte i deltid	Gjennomsnitt stillingsbrøk for deltidsansatte
Kommunesektor	55 %	61 %
PLO-sektor	70 %	59 %

Kan vi produsere velferdstjenestene mer effektivt?

- ✓ Kan vi organisere virksomheten bedre? Struktur-rasjonalisere og/eller øke innsatsen av realkapital og gjøre virksomheten mindre arbeidsintensiv, slik privat sektor i stor grad har gjort, jf varehandelen?
- ✓ Vi kan ikke vedta ny teknologi, men vi kan velge å stimulere til utvikling og anvendelse av ny teknologi

Mer effektiv organisering blir en hovedutfordring for kommunene i årene framover

- ✓ Fra "mer penger" til "mer for pengene"
- ✓ Økt frihet på enhetsnivå, fokus på resultater
 - styrke og utnytte motivasjon, kompetanse og erfaringer hos de ansatte
 - deltid gir neppe grunnlag for effektivisering
 - sjekke egen resultatoppnåelse
 - måle seg mot andre kommuner, og om mulig også mot private bedrifter
 - måle egen utvikling over tid
- ✓ Et visst press kan være nødvendig for å tvinge fram omstilling
 - trange budsjetttrammer
 - offentliggjøring av resultater

Framtidas eldre må få signaler på et tidlig tidspunkt

- ✓ Vi må sikre at langsiktige hensyn og bærekraft gis økt vekt i diskusjonen rundt nye velferdsreformer

- ✓ Vi må forsterke diskusjonen om
 - hvilke tjenester framtidens velferd skal omfatte
 - hvordan vi kan produsere velferdstjenestene mer effektivt i framtida
 - Bærekraftige finansieringen av velferdstjenestene